



**ANTI MONEY
LAUNDERING
CENTRE**

De bitcoinhandelaar

een faciliterende rol bij de cash-out van criminele verdiensten

Anti Money Laundering Centre

augustus 2017, De Bilt

Inleiding

Wetenschapper David Chaum was de eerste die in 1998 pogingen ondernam om versleuteling (cryptografie) met elektronische valuta te combineren. Bitcoin was de eerste echte cryptomunt en werd in januari 2009 voor het eerst vrijgegeven. Vanaf 2011 nam de belangstelling voor bitcoin een vlucht. Vanwege onder meer het anonieme karakter van bitcoin werd bitcoin een populair betaalmiddel op het darkweb. Criminelen liepen echter al snel aan tegen een gebrek aan anonimiteit bij de cash-out. Op het moment van het omwisselen van bitcoins naar een wettig elektronisch betaalmiddel was de anonimiteit niet langer gewaarborgd. De bitcoinhandelaar ging in deze behoefte aan anonimiteit voorzien door bitcoins in contanten aan te kopen tegen een aantrekkelijke commissie. Via deze handelswijze faciliteert de bitcoinhandelaar criminele klanten en kan hij zich schuldig maken aan het delict witwassen. In dit document wordt de bitcoinhandelaar beschreven in zijn rol als facilitator bij de cash-out van criminele verdiensten.

Methodologie

De notitie ‘de bitcoinhandelaar, een faciliterende rol bij de cash-out van criminele verdiensten’ is door het AMLC opgesteld op basis van literatuurstudie, interviews met deskundigen en op basis van gegevens en ervaringen uit strafrechtelijke onderzoeken waarbij door de opsporingsteams is vastgesteld dat sprake is van achterliggende criminaliteit.

Leeswijzer

In deel 1 wordt allereerst algemene informatie over het fenomeen bitcoin gegeven. Daarbij wordt ingegaan op bitcoin in het algemeen, de anonimiteit van bitcoin, de link naar de illegaliteit met betrekking tot bitcoin en de zogenaamde ‘bitcoinmixer’. Deel 1 eindigt met een beschrijving van het profiel van een bitcoinhandelaar. Deel 2 bevat de in augustus 2017 door de FIU gevalideerde witwastypologieën. Deze typologieën zijn gebaseerd op het onderzoek uit deel 1 en tot stand gekomen op initiatief van het AMLC.

Deel 1 Bitcoin en de bitcoinhandelaar

Wat is bitcoin?

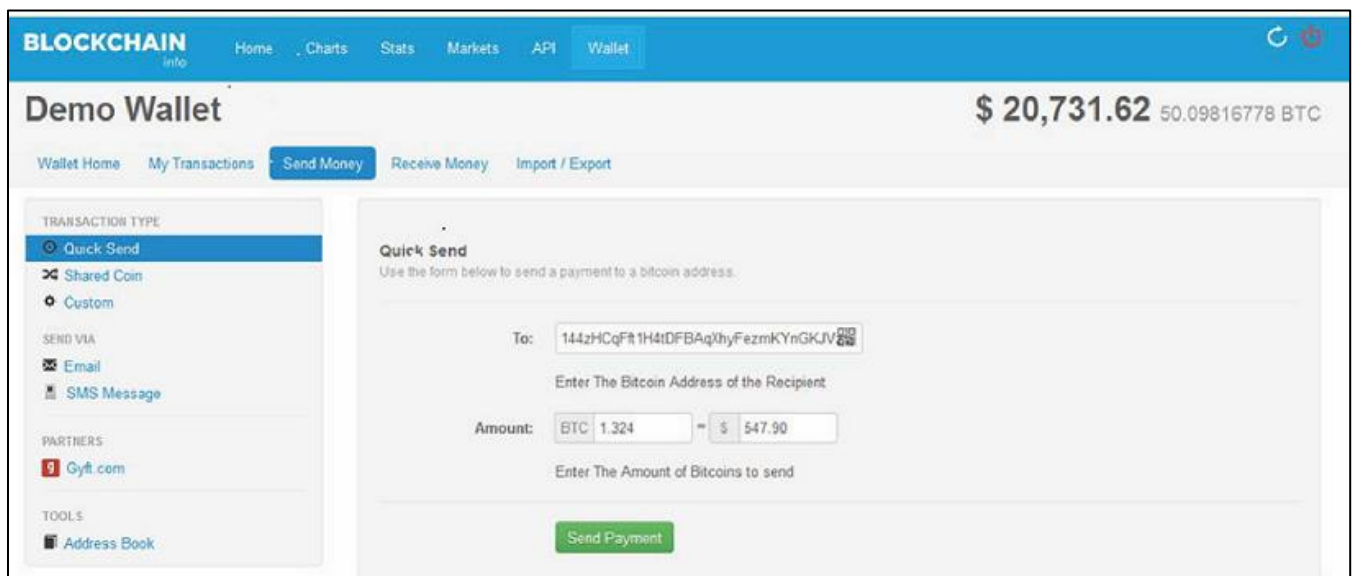
Bitcoin is een zelfstandig betaalsysteem met een eigen virtuele munt, waarbij gebruikers via internet rechtstreeks met elkaar transacties verrichten zonder tussenkomst van andere partijen, zoals een bank. Een bitcoin is niet gemaakt van nikkel of zilver maar bestaat uit een stukje versleutelde computercode waaraan door de markt van vraag en aanbod een waarde in euro's of ander wettig betaalmiddel wordt toegekend.

Bitcoins zijn niet fysiek voorhanden maar zijn digitale eenheden. Net als euro's kunnen bitcoins worden verdeeld in kleinere eenheden zodat ook kleinere transacties mogelijk zijn.¹ Via het bitcoinnetwerk kunnen bitcoins worden uitgewisseld. Hiermee wordt het mogelijk om bitcoins als betaalmiddel te gebruiken voor het afrekenen van transacties in het economisch verkeer (goederen en diensten). Naast bitcoin bestaan er ook andere virtuele munten zoals Litecoin en Peercoin. Bitcoin is de grootste in omzet en gebruikers.

Hoe werkt bitcoin?

Om met bitcoins te kunnen betalen of bitcoins te ontvangen is allereerst een bitcoinadres nodig. Dit bitcoinadres is het publieke deel van een sleutelpaar en kan worden gedeeld met de handelspartner. Een bitcoinadres is vergelijkbaar met een bankrekeningnummer. Een bitcoinadres heeft minimaal 27 en maximaal 34 karakters. Het private deel (private key) van het sleutelpaar mag niet worden gedeeld en dient zorgvuldig te worden bewaard.

Het overmaken van bitcoins komt in de praktijk neer op het invullen van het bitcoinadres van de ontvanger (de begunstigde), het invullen van het aantal bitcoins (het transactiebedrag) en het klikken op 'verzenden'. Vervolgens worden allerlei cryptografische bewerkingen uitgevoerd om de transactie te bewerkstelligen. Als je de bitcoins eenmaal hebt overmaakt, kun je dit niet meer ongedaan maken. Bij het versturen van een transactie heeft de gebruiker de mogelijkheid om een vrijwillige 'fee' te betalen. Door het betalen van een fee, zal een transactie sneller worden geverifieerd.



Figuur 1 Een voorbeeld van een overboeking van bitcoins.²

¹ De kleinste eenheid is één Satoshi. Een bitcoin bestaat uit honderd miljoen (100.000.000) Satoshi.

² B.H.M. Custers, J.J. Oerlemans en R.L.D. Pool 'Ransomware, cryptoware en het witwassen van losgeld in Bitcoins', *Strafblad* 2016 (2), 15. De wallet uit de figuur wordt beheerd door het bedrijf Blockchain. Blockchain is de naam van een populaire bitcoinwallet die je kunt downloaden via hun service, zie: <https://blockchain.info/wallet/#/>. Daarnaast is blockchain de benaming van de datastructuur achter het bitcoin netwerk (het grootboek waarin alle transacties worden opgenomen).

Je bitcoins zitten in je bitcoin wallet (portemonnee). Een wallet kun je onder meer downloaden via www.bitcoin.org. In de wallet kun je één of meerdere bitcoinadressen genereren. Een bitcoinadres en een wallet zijn niet gekoppeld aan een identiteit of naam.

Er bestaan verschillende typen bitcoin wallets. De eerste variant is de mobiele wallet, een app op je mobiele telefoon. Bitcoin Wallet is hiervan een bekend voorbeeld. Als tweede kan worden genoemd de software wallet, waarbij de wallet software op een PC wordt geïnstalleerd. Een voorbeeld hiervan is Bitcoin Core. Voorts heb je de online wallet, waarbij je een account opent bij een online dienst. Een veel gebruikte online dienst (web wallet) is Blockchain.info. Daarnaast heb je de hardware wallet, waarbij de private sleutel op een apart, goed beveiligd, hardware device wordt bewaard. Tenslotte bestaat ook de paper wallet: je hebt dan je private key en public key geprint. Voordeel hiervan is dat je bitcoins niet ongewenst in andermans handen komen (denk aan cybercriminelen). Nadeel is dat je het kunt kwijt raken en dan geen back-up hebt.³

Er zijn twee soorten wallets, dynamische wallets en statische wallets. In de dynamische wallet wordt na elke transactie een nieuw bitcoinadres aangemaakt en opgeslagen in de wallet. Bij een statische wallet wordt bij de transacties telkens hetzelfde bitcoinadres gebruikt. De transacties die met een dynamische wallet zijn gedaan, zijn om die reden lastiger te volgen.

Hoe verkrijg je bitcoins?

Je kunt bitcoins op verschillende manieren verkrijgen:

- Je verdient bitcoins via “mining”
- Je koopt bitcoins bij wisselaars, marktplaatsen (exchanges) of handelaren
- Iemand betaalt jou voor geleverde goederen of verleende diensten in bitcoins

Mining

De bitcoin dient virtueel "gedolven" te worden. Elke dag wordt er een bepaalde hoeveelheid vrijgegeven aan mensen die de bitcoins delven (“minen”). Nieuwe bitcoins zitten verstrengd in extreem lastig te kraken algoritmen. Dit kraken wordt gedaan door het inzetten van rekenkracht van computers. Deze "miners" ontsluiten niet alleen nieuwe bitcoins en voegen deze toe aan het bitcoinnetwerk maar controleren ook bitcointransacties in het netwerk. Een ieder kan minen door de benodigde hardware en relevante software aan te schaffen en, als een van de mogelijkheden, zich aan te melden bij een van de mining pools. Het aantal bitcoins dat je ontvangt nadat jouw mining pool bitcoins heeft gedolven hangt af van jouw bijdrage aan de pool.

Aankoop met contant of giraal geld

Voor het kopen, aanhouden, verkopen en overdragen van bitcoins gebruik je een wallet. Het feitelijk aankopen van bitcoins kan plaatsvinden door middel van elektronisch geld of in contanten. Voor de aankoop van bitcoins met elektronisch geld is een tegoed nodig in de vorm van een wettig betaalmiddel, bijvoorbeeld een bankrekening in euro's bij een bank⁴ of onlinebetaaldiensten zoals PayPal.

Met behulp van je wallet en je tegoed kun je bitcoins kopen. Een eerste optie is via een bitcoinwisselkantoor. Bitcoinwisselkantoren kopen en verkopen bitcoins voor eigen rekening en risico. Zij geven aan- en verkoopprijzen af waartegen bitcoins bij hen kunnen worden gekocht respectievelijk worden verkocht. Voorbeelden van bitcoinwisselkantoren zijn Bitonic, Coinvert, BTCdirect en

Blockchain maakt het mogelijk om zonder centrale autoriteit transacties te valideren, rekeningen te controleren en op die wijze eigenlijk een betaalsysteem te maken, waarbij er geen centrale autoriteit maar een decentraal systeem is.

³ Voor meer informatie over de paper wallet en hoe je deze aan kunt maken, zie <http://www.coindesk.com/information/paper-wallet-tutorial/>.

⁴ Bitcoins kunnen worden aangeschaft middels bijvoorbeeld een iDEAL-transactie in euro's. Dat is één van de makkelijkste en goedkoopste vormen om aan bitcoins te komen. Er ontstaat echter wel een koppeling het bitcoinadres (exchange) en de bankrekening (bankinstelling) met bijbehorende identificerende gegevens.

Happycoins. De kosten van wisselen varieert bij Bitonic tussen de 0,1 en 1,5% van het transactiebedrag. Het betreft hier het procentueel verschil (spread/fee) tussen aan-/verkoop prijs en de referentieprijs/marktwaarde van een bitcoin. BTCDirect hanteert een vaste fee/opslag van 2% die verwerkt is in de spread. In beide gevallen is in de spread een vergoeding voor de betaalverwerker opgenomen. Meestal is er nog een kleine netwerkfee voor miners verschuldigd.

Naast bitcoinwisselkantoren zijn er ook bitcoinmarktplaatsen.⁵ Dit zijn handelsbeurzen waar partijen onderling bitcoins kunnen kopen en verkopen. Een marktplaats is een intermediair, vergelijkbaar met een online beleggingsplatform, die vraag en aanbod samenbrengt, een markt (transacties, prijsvorming) mogelijk maakt en de tegoeden (geld en bitcoins) van de klanten bewaart. Bij deze marktplaatsen (in het Engels exchanges genoemd) dient men zich doorgaans te registreren en soms ook identificerende persoonsgegevens te verstrekken. In veel gevallen gebeurt dit door afgeleide identificatie door middel van het overmaken van een bedrag op de account van de exchange. Populaire bitcoin exchanges zijn onder meer Kraken, CleverCoin (nu onderdeel van Kraken) en BitStamp. Op alle transacties van bitcoin naar euro en andersom die de exchange faciliteert rekent Kraken 0,26% en Bitstamp een fee van 0,1% tot 0,25% afhankelijk van de grootte van het bedrag. Op BL3P, de marktplaats van Bitonic, wordt een fee van 0,25% gehanteerd. Kosten van derden (betaalverwerking) worden afzonderlijk doorberekend.

Er is ook een (beperkt) aantal platformen dat niet met orders werkt, maar vooral als intermediair c.q. marktplaats opereert en vraag en aanbod bij elkaar brengt. Een bekend voorbeeld hiervan is LocalBitcoins.com.

Via zogenaamde bitcoinpinautomaten is het mogelijk om met contant geld bitcoins aan te schaffen. In de bitcoinpinautomaat kun je eurobiljetten invoeren, waarna je de tegenwaarde in bitcoins in je digitale portemonnee krijgt gestort. In Nederland zijn er daar enkele van.⁶

Daarnaast is het mogelijk om in persoon (face to face) bitcoins in contanten aan te kopen. Via LocalBitcoins.com bieden personen zich aan om bitcoins tegen onder meer contanten aan te kopen. Hierbij geeft de persoon zijn prijs en zijn limieten (minimum en maximum transactieomvang) die hij hanteert bij (contante) aan- en verkoop. Op deze handelaar ziet deze fenomeenbeschrijving.

Betalingen in bitcoins voor goederen of diensten

Bitcoins kun je ook verkrijgen door je te laten uitbetalen in bitcoins bij het leveren van goederen of het verlenen van diensten in het economisch verkeer. Je krijgt dan rechtstreeks de tegenwaarde van je geleverde goederen of diensten in bitcoins overgemaakt in je wallet. Dit kunnen overigens ook illegale goederen en diensten zijn.

Indien je goederen of diensten aanbiedt via een webwinkel die bitcoins als online betaalmiddel accepteert dan vindt de betaalafhandeling plaats via een Payment Service Provider (PSP). Voorbeelden van een PSP zijn Bitpay, Qantani Payments en Mollie.

Hoe verkoop je bitcoins?

Je kunt bitcoins op verschillende manieren verkopen:

- online bij wisselaars en bij exchanges;
- in persoon (face to face) bij een handelaar in contanten.

⁵ In de praktijk noemen zowel bitcoinplatformen als bitcoinwisselkantoren zichzelf een 'Bitcoin Exchange' waardoor verwarring kan ontstaan over of met een exchange een platform of een wisselkantoor wordt bedoeld.

⁶ Eind 2015 werd het aantal geschat op zeven, zie: <http://www.bitcoinspot.nl/wereldwijd-zijn-er-500-bitcoin-pinautomaten-waar-staan-ze-in-nederland.html>. Het is bij een aantal van deze automaten ook mogelijk je bitcoins in te wisselen voor euro's, zie D. van Vliet 'Dringen bij pinmachine voor bitcoin', AD 17 augustus 2017, <http://www.ad.nl/rotterdam/dringen-bij-pinmachine-voor-bitcoin~a58ade43/>.

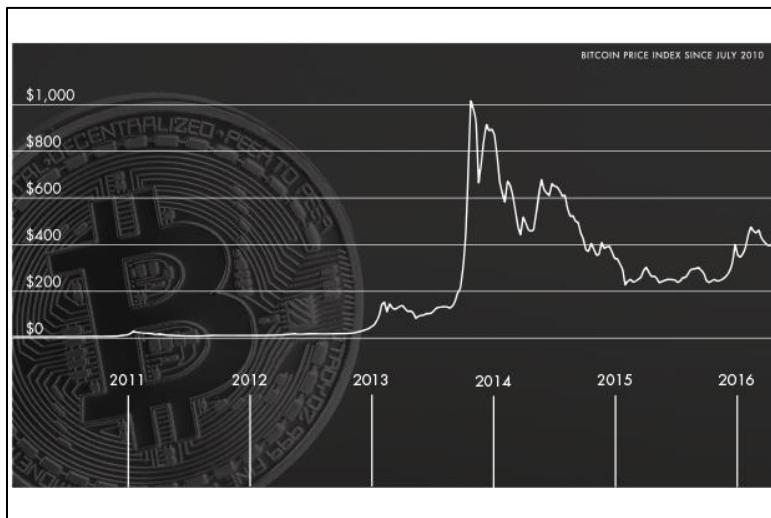
Bij verkoop aan of via wisselaars en exchanges wordt de opbrengst in de regel overgemaakt op een bankrekening.

Indien je je bitcoins wilt verkopen tegen contanten kan dit via een handelaar die zich aanbiedt op het internet. Bij verkoop van bitcoins aan een handelaar in contanten is een fysieke ontmoeting nodig waarbij op het moment van de transactie online de bitcoins overgaan van de een naar de andere wallet en de overdracht van het geld plaatsvindt. Hier zijn voor beide partijen de nodige risico's aan verbonden. Partijen kunnen bij grotere transacties hun maatregelen nemen om er van verzekerd te zijn dat de transactie uitgevoerd wordt tegen de vooraf afgesproken voorwaarden. Inzet van katvangers, de keuze van de (openbare) ontmoetingsplaats en het veiligstellen van de omgeving zijn voorbeelden.

Andere vormen van het verkrijgen van contanten zijn indirect waarbij eerst uitbetaling plaatsvindt op een bankrekening, credit card of een prepaidcard, waarna contante opnamen kunnen plaatsvinden.

De waarde van een bitcoin

De prijs van bitcoins wordt bepaald door de waarde die handelaren toekennen aan bitcoins, door middel van vraag en aanbod op wisselmarkten. Het totale aantal bitcoins dat wordt uitgegeven is vooraf bepaald op 21 miljoen.⁷⁸ De waarde van de bitcoin fluctueert sterk, zoals de figuur hieronder laat zien.



Figuur 2 De koers van de bitcoin van 2011 tot 2016⁹

Op www.coindesk.com zijn de dagelijkse slotkoersen van de bitcoins in dollars te vinden.¹⁰

Nederlandse wet- en regelgeving ten aanzien van bitcoins

⁷ Dit aantal zal medio het jaar 2140 worden bereikt. Bitcoins worden tot die tijd gefaseerd uitgegeven. In 2033 zullen verreweg de meeste Bitcoins al in omloop zijn. Bron: B.H.M. Custers, J.J. Oerlemans en R.L.D. Pool 'Ransomware, cryptoware en het witwassen van losgeld in Bitcoins', *Strafblad* 2016 (2), 15.

⁸ De totale waarde van alle bitcoins bij elkaar opgeteld is in juni 2016 zo'n 10,8 miljard dollar (9,6 miljard euro), meldde het Financieel Dagblad, zie <http://fd.nl/beurs/1155828/bitcoin-bereikt-marktwaarde-van-10-mrd>. Dat is geen record. De munt beleefde eind 2013 zijn eerste grote piek. De prijs van één bitcoin steeg toen tot meer dan 1.100 dollar en bereikte als geheel een marktwaarde van bijna 14 miljard dollar, zie <http://www.bankingreview.nl/artikel/29030/banken+verzekeraars/bitcoin-marktwaarde-overstijgt-10-miljard-dollar>.

⁹ <http://www.spectator.co.uk/2016/03/is-bitcoin-a-safe-haven-against-mainstream-money-mayhem/>.

¹⁰ Voor het omrekenen naar euro's kan gebruikt worden gemaakt van de 'Historical Exchange Rates' (<http://www.excelclout.com/historical-exchange-rates-in-excel/>).

Bitcoins zijn virtuele valuta waar je wereldwijd mee mag betalen. In de Nederlandse rechtspraak worden bitcoins niet gezien als geld maar als ruilmiddel, net als zilver en goud.¹¹ Bitcoin is in Nederland dan ook geen wettelijk betaalmiddel.¹² Bitcoin valt namelijk niet onder de definitie van (elektronisch) geld in de zin van de Wet financieel toezicht. Virtuele valuta, zoals de bitcoin, vallen om die reden niet onder de reikwijdte van financiële toezichtwetgeving.¹³

De waarde van je bitcoins dien je aan te geven in box 3 van de aangifte Inkomstenbelasting.¹⁴ Als je bedrijfsmatig in bitcoins handelt, zoals bitcoinhandelaren, dien je de verdiensten te verantwoorden in je belastingaangifte. Het Europese Hof van Justitie heeft geoordeeld dat bitcoins BTW-vrij mogen worden verhandeld.¹⁵ Transacties in goederen en diensten die worden afgerekend in bitcoins zijn echter niet BTW-vrij.

Enkele voor- en nadelen van de bitcoin

Een bitcoinbetaling uitvoeren, is vrijwel gratis en zeer snel. Elke bitcointransactie kent een unieke code, die niet is gekoppeld aan een identiteit of naam waardoor je anonimiteit geniet. Binnen het netwerk is bovendien geen sprake van landsgrenzen, dus het maakt niet uit waar de betaler en ontvanger zich bevinden. Dit is anders dan in het reguliere betalingsverkeer waar ondernemers transactiekosten verschuldigd zijn voor het doen van (de afhandeling van) betalingen alsmede voor een ieder bij internationale overboekingen en waarbij rekeningnummers met identificerende gegevens gekoppeld zijn aan de transacties.

Betrouwbaarheid komt bij wettige betaalmiddelen tot stand doordat de gelduitgifte gebeurt door een centrale bank, door toezicht op de banken en het vertrouwen dat in een bank wordt gesteld door toezicht door de centrale bank (in Nederland is dit De Nederlandsche Bank) en bijvoorbeeld het depositogarantiestelsel. Dit is bij bitcoins niet het geval. Er is geen instantie die een dergelijke vorm van vertrouwen kan bieden. Indien een onlinedienst voor bitcoin wallets failliet gaat of gehackt wordt, zijn de klanten hun bitcoins kwijt.¹⁶ De waarde van bitcoin fluctueert sterk, mede door de relatieve kleinschaligheid van de munt, schandalen en (daarmee gepaard gaande) vertrouwen van consumenten. In die zin kan bitcoin worden gezien als een risicovolle belegging. Het versturen van bitcoins is een onomkeerbaar proces; wanneer te veel is overgemaakt of naar een verkeerd adres, is dit niet meer ongedaan te maken.¹⁷

Bitcoin en de anonimiteit

Hoe anoniem is bitcoin?

Zoals hiervoor beschreven maak je bij het verrichten van transacties gebruik van een wallet en één of meerdere bitcoinadressen. Een wallet en een adres zijn niet gekoppeld aan een naam. In zoverre handel je als persoon dus anoniem.

Alle bitcointransacties zijn echter zichtbaar en in principe herleidbaar. Alle transacties die in het bitcoinnetwerk plaatsvinden, worden namelijk opgeslagen in de zogenaamde Blockchain. In dit

¹¹ Rechtbank Overijssel 14 mei 2014, ECLI: ECLI:NL:RBOVE:2014:2667. De Nederlandse rechter oordeelde dat de "wallet" waarin bitcoins worden bewaard niet veel afwijkt van een normale bankrekening. Echter, deze wordt niet door bijvoorbeeld een bank, maar door de eigenaar zelf beheerd, zodat geen sprake is van giraal geld.

¹² Bitcoins kennen geen fysieke verschijningsvorm. Om die reden zijn bitcoins niet aan te merken als chartaal geld. Bitcoins zijn ook geen elektronisch geld, omdat geen sprake is van een vordering op een uitgever.

¹³ Brief van de minister van Financiën aan de voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal d.d. 19 december 2013, kenmerk: FM/20131939 U.

¹⁴

http://www.belastingdienst.nl/wps/wcm/connect/bldcontentnl/belastingdienst/prive/vermogen_en_aanmerkelijk_belang/vermogen/wat_zijn_uw_bezittingen_en_schulden/uw_bezittingen/overige_bezittingen/overige_bezittingen.

¹⁵ <http://fd.nl/ondernemen/1124130/bitcoin-is-een-valuta-en-dus-vrij-van-btw>.

¹⁶ Jaarverslag van De Nederlandse Bank 2013, p. 84.

¹⁷ B.H.M. Custers, J.J. Oerlemans en R.L.D. Pool 'Ransomware, cryptoware en het witwassen van losgeld in Bitcoins', *Strafblad* 2016 (2), 15.

openbare grootboek wordt onder meer opgeslagen wanneer een transactie heeft plaatsgevonden, welke bitcoinadressen hierbij betrokken zijn geweest en de hoogte van het transactiebedrag.

The screenshot shows the 'Thuis' (Home) page of Blockchain.info. It features a navigation bar with links to 'Thuis', 'Charts', 'Statistieken', 'Markten', 'API', and 'Portemonnee'. A search bar is located in the top right corner. The main content area displays a table of the most recent blocks in the Bitcoin network, with columns for 'Hoogte' (Height), 'Leeftijd' (Age), 'Transacties' (Transactions), 'Verzonden Totaal' (Total Sent), 'Doorgegeven door' (Relayed by), and 'Grootte (kB)' (Size). Below this table, there is a section for 'Laatste Transacties' (Latest Transactions) showing individual transactions with their hashes, ages, and amounts. A search box is also present, with a prompt: 'U kunt een blok hoogte, adres, blok hash, transaction hash, hash160 of ipv4 adres in te voeren ...'. At the bottom, there are links for 'Over & Contact', 'Privacybeleid', 'Gebruiksvoorwaarden', and 'OK (284 Aangesloten Nodes)'. A dropdown menu for 'Bitcoin' is also visible.

Hoogte	Leeftijd	Transacties	Verzonden Totaal	Doorgegeven door	Grootte (kB)
422205	2 minutes	2543	19,756.74 BTC	BitFury	998.12
422204	20 minutes	410	1,908.75 BTC	Telco 214	749.16
422203	22 minutes	2076	8,091.97 BTC	F2Pool	999.81
422202	28 minutes	2338	24,074.91 BTC	F2Pool	999.79
422201	36 minutes	2710	22,128.14 BTC	AntPool	998.12
422200	1 hour 4 minutes	1263	6,806.21 BTC	BTCC Pool	997.08

Figuur 3 Schermafdrruk van de Blockchain met de actuele bitcointransacties die wereldwijd plaatsvinden

In het zoekscherm op <http://blockchain.info>, rechts onderin figuur 3, kun je een bitcoinadres invoeren. Je krijgt dan een overzicht van de transacties die met dat adres zijn uitgevoerd. Via de Blockchain zijn bitcoins te herleiden tot het moment dat ze ooit zijn ontstaan.

Via de website <http://walleexplorer.com> kun je de transacties zien die gedaan zijn met bepaalde wallets. Je kunt op deze website een bitcoinadres invullen in het zoekveld. Vervolgens verschijnt er een melding dat dit bitcoinadres onderdeel is van een bepaalde wallet. Daarop krijg je alle transacties te zien die met die wallet zijn gedaan. Via de knop 'show wallet addresses' worden alle bitcoinadressen zichtbaar die bij deze wallet horen.

The screenshot shows the 'WalletExplorer.com: smart Bitcoin block explorer' interface. It displays a wallet address: 'Wallet [ea45e325bb] (show wallet addresses)'. Below this, it shows 'Page 1 / 1 (total transactions: 1)'. A table lists the transaction details:

date	received/sent	balance	transaction
2016-02-19 09:14:24	[15e64a64d2] +0.00263622	0.00263622	bd04500b4b2c8072229e...

At the bottom, it again shows 'Page 1 / 1 (total transactions: 1)' and a 'Download as CSV' link.

Figuur 4 Schermafdrruk van WalletExplorer welke wallet bij een bepaalde transactie hoort

Via bovenstaande tools, beschikbaar via het internet, kun je er dus achter komen welke transacties er met welk bitcoinadres zijn gedaan. Voorts kun je er achter komen welke bitcoinadressen bij welke wallet horen.

Potentiële inbreuken op de anonimiteit van bitcoin

Een wallet en een bitcoinadres zijn niet gekoppeld aan een naam van een natuurlijk persoon en verlenen hiermee anonimiteit. Een wallet moet je echter downloaden, bitcoins moet je aankopen, transacties worden geïnitieerd en geregistreerd via het internet en bitcoins wil je op enig moment verkopen. In dit traject kunnen sporen worden achtergelaten die uiteindelijk leiden tot identificatie van de persoon achter de wallet, de adressen, de transacties en de geldstromen.

Voor de aan- en verkoop van bitcoins via bitcoinwisselkantoren of bitcoin exchanges is een bankrekening nodig. Van deze rekening worden gelden overgeboekt naar het wisselkantoor of de exchange in ruil voor bitcoins. Bij verkoop van bitcoins wordt door het wisselkantoor of exchange de tegenwaarde naar de bankrekening overgemaakt. Bij de bankinstelling is tevens de identiteit van de rekeninghouder bekend en voorts alle (andere) financiële transacties. Combineer de bitcointransacties en de financiële gegevens van de bankrekening en een goed beeld ontstaat van de duur en omvang van de handel door betrokkene. De bankinstelling kent tevens een meldplicht inzake ongebruikelijke transacties, waardoor deze informatie ook buiten de bank bekend kan worden.¹⁸ Toezichthouder De Nederlandsche Bank (DNB) heeft in 2014 banken en betaalinstellingen gewaarschuwd voor integriteitsrisico's bij virtuele valuta. DNB kwalificeert de huidige virtuele valuta's als producten met een zeer hoog risicoprofiel waarbij ze als betaalmiddel aantrekkelijk zijn als schakel in een witwasproces.¹⁹

Vergroting van anonimiteit

Op internetwebsites wordt geadviseerd je IP-adres te verbergen door gebruik te maken van het Tor-netwerk.²⁰ Door gebruik te maken van het Tor-netwerk wordt het IP-adres van de gebruiker geanonimiseerd, waardoor de identiteit en de locatie van de persoon niet te identificeren en te achterhalen. Gebruikers van het Tor-netwerk kunnen zich dus anoniem op het internet bewegen, het IP-adres wordt niet gelogd. Zo zijn je bitcointransacties niet te linken aan jouw IP-adres en dus niet aan jou. Ook het gebruik van openbare wifinetwerken of het gebruik maken van een VPN-dienstverlener²¹ levert anonimiteit bij het gebruik van het internet.

Je kunt ook meer anonimiteit genereren door gebruik te maken van:

- een derde (katvanger, stroman)
- een bitcoinmixer
- Coin-Join
- een bitcoinhandelaar

De katvanger

Een of meerdere derden ('katvangers') kunnen worden ingezet bij het openen van bankrekeningen, al dan niet op naam van die derden of een door die derden opgerichte rechtspersonen (waaronder stichtingen), die worden gebruikt voor de aankoop van bitcoins of voor het ontvangen van de tegenwaarde in euro's bij verkoop van bitcoins. Derden kunnen ook worden gebruikt om de gelden van de rekening op te nemen en hiermee voor de handelaar de feitelijke contante aankooptransacties van bitcoins te verrichten. Op deze wijze kan een persoon als zelfstandige handelaar opereren of kan een criminele organisatie zijn bitcoins omwisselen zonder dat hijzelf of diens identiteit zichtbaar wordt.

De bitcoinmixer

Een bitcoinmixer ziet op onlinediensten die "mixing services" worden genoemd. Tegen een betaling van een commissie aan de mixer worden bitcoins tegen andere bitcoins gewisseld. Die commissie is een paar procent van het totale bedrag aan bitcoins (denk aan 2% a 3,5%). Omdat bitcointransacties worden bijgehouden in een openbaar register (de Blockchain), is de herkomst van bitcoins te traceren. De bitcoinmixer zorgt ervoor dat het volgen van transacties wordt verhinderd. Mixing services hebben

¹⁸ Artikel 1 juncto artikel 16 van de Wet ter voorkoming van witwassen en financieren van terrorisme.

¹⁹ Nieuwsbrief banken juni 2014 van 3 juni 2014 'DNB waarschuwt banken en betaalinstellingen voor integriteitsrisico's bij virtuele valuta's' <http://nieuwsbrief.dnb.nl/edition/nieuwsbrief/-nieuwsbrief-2014/152>.

²⁰ Tor is de afkorting van The Onion Router, een speciaal netwerk dat gebruikers anonimiseert. Er is een browser beschikbaar, de Tor Browser, waarmee je toegang kunt krijgen tot dit netwerk. Simpel gezegd kun je met Tor anoniem surfen, geblokkeerde websites bezoeken en via het eigen netwerk van Tor naar websites die eindigen op .onion surfen. Deze websites zijn niet via een normale browser te bezoeken. Bron: <http://www.nu.nl/internet/3852521/tor-diepe-web-en-zo-gebruik.html>.

²¹ Via een VPN-service wordt een VPN-tunnel opgezet om je internetverkeer te versleutelen en te anonimiseren. Doordat een VPN-service je IP-adres verandert kan je hiermee je geografische locatie verbergen of ogenschijnlijk veranderen.

geen enkel ander doel dan het verhullen van de bron van herkomst van de bitcoins. Sommige van deze mixing diensten, zoals BitLaundry, vermelden dit ook expliciet: “Secure Launder renders your bitcoins completely untraceable, even to the most persistent forensic investigator.”²²

Om de dienstverlener en de klant anoniem te houden werken mixing services vaak via een Tor-netwerk. Voorts lijken mixing services vooral te opereren vanuit jurisdicties waarmee de justitiële samenwerking niet of nauwelijks plaatsvindt.²³ De mixer is zo ingericht dat je niet je eigen bitcoins terugkrijgt, ook niet als je in verschillende porties je bitcoins door de mixer doet. De bitcoins die je terugkrijgt na het ‘mixen’, zijn bitcoins van andere personen afkomstig die ook gebruikmaken van deze dienstverlening. Dit zullen bitcoins zijn met een andere transactiegeschiedenis. Door de mixer te gebruiken is jouw transactiegeschiedenis (in aard, omvang, wallets en partijen) niet te zien noch te reconstrueren.²⁴ Aan de bitcoins die door een mixer zijn gegaan is overigens wél te zien dat gebruik is gemaakt van een mixer.²⁵

De CoinJoin

Een bijzondere vorm van mixen is CoinJoin-gebaseerd mixen. CoinJoin is een vorm van mixen waarbij meerdere personen gezamenlijk één bitcoin transactie maken. De bedragen die worden aangeleverd zijn bij voorkeur even groot zodat het vrijwel onmogelijk is de outputs van de transactie (de bedragen voor de begunstigen) te relateren aan de inputs van een transactie (de bedragen die worden aangeleverd).²⁶

De bitcoinhandelaar

Een bitcoinhandelaar is een persoon die bedrijfsmatig en voor eigen rekening en risico bitcoins aan- en/of verkoopt tegen contanten. Door gebruik te maken van de diensten van een bitcoinhandelaar is het mogelijk om zonder gebruik te maken van een wisselkantoor, een exchange, een bankrekening of elektronische gelden, bitcoins aan te kopen en te verkopen. Bij de handelaar betaal je overigens een hogere commissie dan bij een reguliere exchange. De handelaar rekent tussen de 7% en 15% van de transactiewaarde, via een exchange ligt dit rond de 0,25 - 0,30% (exclusief kosten betaalverwerking).

Het fenomeen ‘bitcoinhandelaar’ wordt hieronder uitgebreider besproken.

Bitcoins en de illegaliteit

Je kunt bitcoins, net als andere valuta, op diverse manieren gebruiken. In de eerste plaats kun je met bitcoins (consumptieve) aankopen doen. Dit kan zowel online, via webwinkels die bitcoins als betaalmiddel via een PSP accepteren, als in reguliere winkels die bitcoins accepteren. Afrekenen kan dan door een QR-code te scannen of door je telefoon in de buurt te houden van een kassa met NFC.²⁷ Daarnaast kun je beleggen in bitcoins of met bitcoins speculeren.

Een bitcoinadres en een bitcoinwallet zijn niet gekoppeld aan een identiteit of naam. Door dit anonieme karakter is de bitcoin ook aantrekkelijk voor criminele activiteiten.²⁸ Bitcoins bieden de

²² <https://bitlaundry.com/laundry-bitcoin>.

²³ B.H.M. Custers, J.J. Oerlemans en R.L.D. Pool ‘Ransomware, cryptoware en het witwassen van losgeld in Bitcoins’, *Strafblad* 2016 (2), 15 onder verwijzing naar: M. Möser, R. Böhme & D. Breuker, ‘An inquiry into money laundering tools in the Bitcoin ecosystem’, *eCrime Researchers Summit (eCRS)* 17-18 september 2013, p. 1-14. (<http://ieeexplore.ieee.org/xpl/articleDetails.jsp?arnumber=6805780>).

²⁴ D. Moore en T. Rid, ‘Cryptopolitik and the Darknet. Encryption policy is becoming a crucial test of the values of liberal democracy in the twenty-first century’ *Survival*, 58 (1): Global Politics and Strategy 2016, p. 17.

²⁵ Voor uitgebreide informatie over de bitcoinmixer, zie R.S. van Wegberg, J.J. Oerlemans en M.O. van Deventer ‘Bitcoin Money Laundering: Mixed Results? An explorative study on money laundering of cybercrime proceeds using Bitcoin’, *Journal of Financial Crime* (2017, in press).

²⁶ Voor meer informatie over CoinJoin mixen: <https://bitcointalk.org/index.php?topic=279249>.

²⁷ NFC (Near Field Communication) is een contactloze communicatiemethode. NFC wordt bijvoorbeeld gebruikt bij het contactloos betalen met je bankpas.

²⁸ Zie ook R. Betlem, ‘Meer controle op bitcoin-transacties’, *Het Financieele Dagblad* 3 augustus 2016.

gelegenheid tot het witwassen van illegaal verkregen geld op een relatief anonieme wijze.²⁹ Bij veel handel op darknet markts (o.a. AgoraMarket, NucleusMarket, EvolutionMarket, MiddleEarthMarketplace, AlphaBay, Abraxis) kan er alleen betaald worden met bitcoins. Dit zijn marktplaatsen waar criminele diensten en producten worden aangeboden. Denk aan verdovende middelen, wapens en kinderporno maar ook bijvoorbeeld aan gestolen creditcard-gegevens en diensten gerelateerd aan cybercriminaliteit.³⁰ De meerderheid van hetgeen wordt aangeboden op een dark web-marktplaats is illegaal waar.³¹ Ook op het gebied van cybercrime komt het gebruik van bitcoins door criminelen veelvuldig voor.³²

Contant geld heeft lang de voorkeur genoten voor illegale activiteiten. Het probleem van contant geld is de logistiek (opslag, transport, omvang) maar het heeft de charmes van anonimiteit en het ontberen van een papertrail. De kracht van de bitcoin is het snel verzenden van geld. Bedragen kunnen binnen enkele seconden verzonden worden over de hele wereld. De namen van verzender en ontvanger staan er niet bij waardoor partijen meer anonimiteit hebben dan bij een reguliere banktransactie. De schatting van Europol is dat 40% van het intra criminele verkeer in bitcoins plaatsvindt.³³

De bitcoinhandelaar als facilitator voor witwassen

Een bitcoinhandelaar is een persoon die bedrijfsmatig, voor eigen rekening en risico, bitcoins aan- en/of verkoopt tegen contanten. Een bitcoinhandelaar is te herkennen aan veelvuldige bitcointransacties, aan grotere aantallen bitcoins in bezit, aan grotere aantallen bitcoins die hij inwisselt bij een exchange of wisselkantoor, aan hoge ontvangsten op zijn bankrekening afkomstig van een exchange of wisselkantoor, zonder dat sprake is van zichtbare ondernemingsactiviteiten die in bitcoins worden afgerekend.³⁴

Een verkoper van bitcoins en een bitcoinhandelaar komen met elkaar in contact, onder meer door advertenties van de bitcoinhandelaar op het 'surface' web, bijvoorbeeld via localbitcoins.com, via fora op het dark web of op een bitcoinplatform. Vervolgens ontmoeten de verkoper van bitcoins en de bitcoinhandelaar elkaar op een plaats in de fysieke wereld waarna ter plaatse via het internet een bitcointransactie plaatsvindt. Bitcoins worden door de verkoper rechtstreeks naar een wallet van de handelaar overgemaakt die vervolgens de afgesproken tegenwaarde in contanten meegeeft aan de verkoper. De transactie is hiermee voltooid.

Op localbitcoins.com bieden personen (handelaren) hun diensten aan om binnen hun gestelde tarieven (wisselkoers) en limieten (omvang transactie) bitcoins in contanten aan te kopen. De meest gebruikte minimumlimiet voor de aankoop in contanten door een handelaar varieert van euro 2.000 tot 5.000 per transactie. Het hoogste minimum tarief dat wordt genoemd is euro 30.000. Daar waar een maximum wordt genoemd is de hoogste transactieomvang euro 200.000.

Op eenzelfde wijze verkopen handelaren bitcoins tegen contanten. De meest gebruikte limieten liggen tussen minimum tarief euro 500 en maximum tarief euro 10.000 met een uitschieter tot een maximum

²⁹ Dit werd door de FBI al vastgesteld in 2012. Bron: FBI 'Bitcoin virtual currency. Unique features present distinct challenges for deterring illicit activity', *Wired* 5 september 2012, www.wired.com/images_blogs/threatlevel/2012/05/Bitcoin-FBI.pdf (geraadpleegd 14 augustus 2017).

³⁰ R.J. de Jong, 'Bitcoinminers, bitcoincashers, bitcoinmixers en het strafrecht', *TBS&H*: maart 2017, nr. 1.

³¹ D. Moore en T. Rid, 'Cryptopolitik and the Darknet. Encryption policy is becoming a crucial test of the values of liberal democracy in the twenty-first century' *Survival*, 58 (1): Global Politics and Strategy 2016, p. 7-38.

³² Rapport Europol 2015 "The Internet Organised Crime Threat Assessment (IOCTA)", p. 12.

³³ "Overall, Bitcoin is beginning to feature heavily in many EU law enforcement investigations, accounting for over 40% of all identified criminal-to-criminal payments." Rapport Europol 2015 "The Internet Organised Crime Threat Assessment (IOCTA)", p. 46.

³⁴ Een mogelijke verklaring voor een verdachte voor een groot volume aan bitcoins kan zijn dat hij een miner is. Echter, het minen wordt steeds minder lonend i.v.m. de stroomkosten. De verklaring van verdachte zou dan steun moeten vinden in de energierekening van de verdachte, de aanwezige hard- en software en zijn transactiegegevens.

aankoop in contanten van euro 50.000.³⁵ Criminelen kunnen met de verkregen bitcoins hun criminele activiteiten in bitcoins afrekenen al dan niet voor transacties op het dark web.

Een doorsnee particulier of ondernemer zal niet snel transacties in die omvang, tegen dergelijk hoge wisselkosten én in contanten uitvoeren.

Uit een vergelijking op localbitcoins tussen traders die bitcoins in contanten kopen en die bitcoins tegen contanten verkopen op localbitcoins, komen deels dezelfde (gefingeerde) namen van handelaren naar voren. Ook handelaren die uitsluitend voorkomen op kopen ('quick buy') of verkopen ('quick sell') in contanten ('In-person Cash') maken melding van een uitgebreidere dienstverlening. Omdat handelaren bitcoins zowel in contanten aan- en verkopen is een check out voor een handelaar niet altijd nodig en blijft daarmee een deel van de contante transacties buiten het zicht van wisselaars, exchanges en bankinstellingen.

```
Meeting preferences: public palce

..... All trades are private, no ID'S. We
can meet at any safe public place. I do a
lot of face to face trades without using
escrow, so my feedback does not represent
actual number of trades which I made
with localbitcoins.com members. So if you
need reliable buyer, contact me. I am
looking for long-term partnerships as
well.
```

Figuur 5 Een handelaar biedt zich aan op localbitcoins.com

Uit opsporingsonderzoeken³⁶ komt naar voren dat de kosten van het gebruik maken van een bitcoinhandelaar aanzienlijk hoger liggen dan die van een wisselkantoor of een exchange. Het is niet ongebruikelijk dat een handelaar tussen de 7% en 15% van de transactiewaarde rekent; bij een reguliere exchange ligt dit rond de 0,25-0,30%. Ondanks de hoge commissie is er voor deze handelaren een markt.

Uit deze opsporingsonderzoeken komt ook naar voren dat de handelaren, nadat zij bitcoins hebben verkocht aan wisselkantoren of via exchanges, de op de bankrekening ontvangen gelden geheel of grotendeels in contanten opnemen. Vermoedelijk voorziet de handelaar zo in zijn eigen benodigde contanten wat hem weer in staat stelt opnieuw bitcoins te kunnen aankopen.³⁷

Uit de onderzoeken komt ook naar voren dat bitcoinhandelaren, door het profiel dat ze laten zien van grotere bedragen in contanten opnemen die afkomstig zijn van een wisselaar of exchange, door bankinstellingen worden gevraagd hierover duidelijkheid te verschaffen en hierna de bankrelatie opzeggen. Op dezelfde wijze beëindigen exchanges hun cliëntrelatie waardoor een beeld van opvolgende wisselaars, exchanges en bankinstellingen ontstaat.

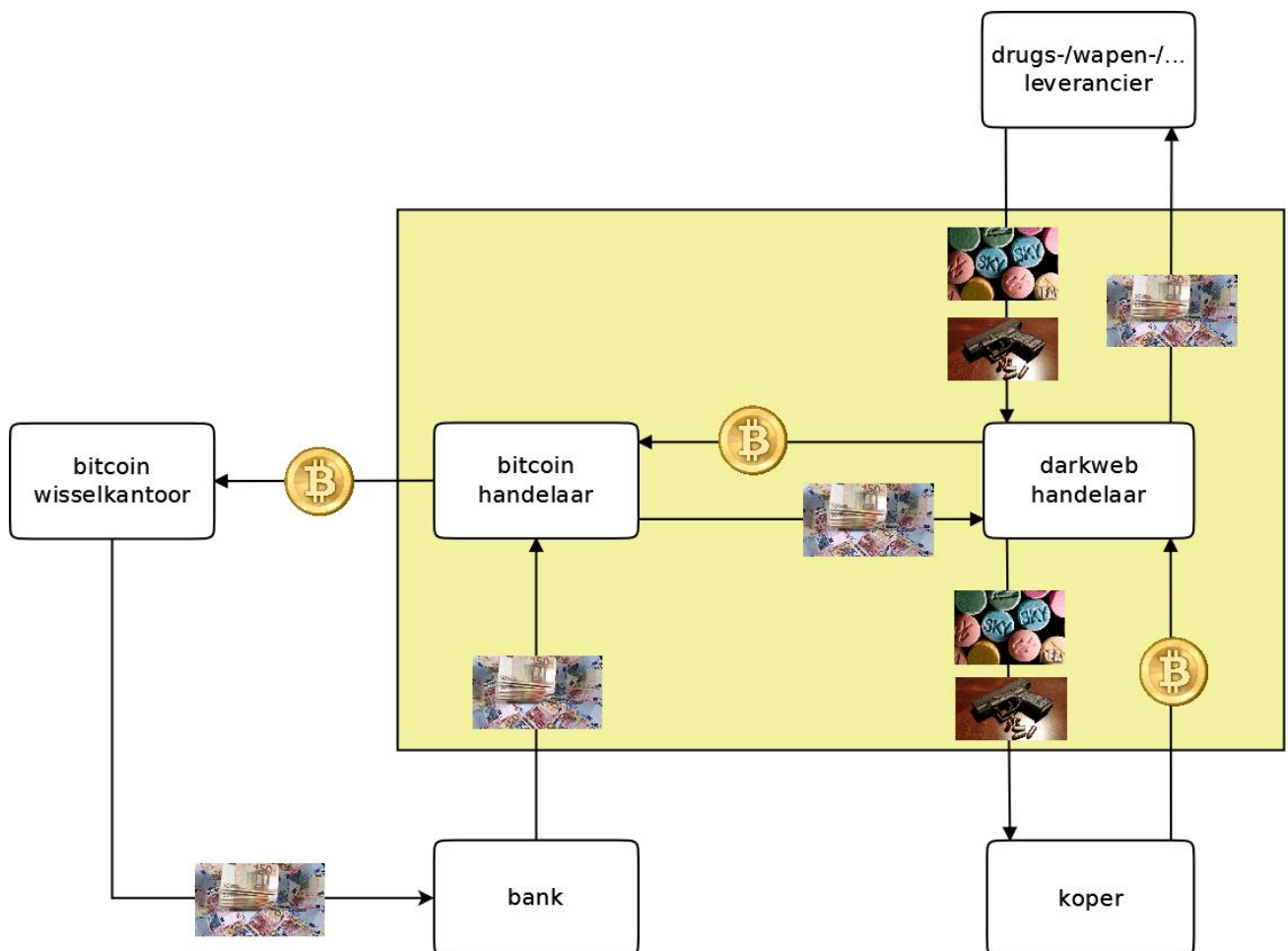
³⁵ Datum raadpleging localbitcoins.com 8 september 2016.

³⁶ Strafrechtelijke onderzoeken van het witwasteam van de FIOD Haarlem, het witwasteam van de FIOD Zwolle en van de Politie Midden-Nederland.

³⁷ Strafrechtelijke onderzoeken van het witwasteam van de FIOD Haarlem, het witwasteam van de FIOD Zwolle en van de Politie Midden-Nederland.

Waarom zou iemand gebruik maken van een bitcoinhandelaar terwijl er betrouwbare en goedkopere alternatieven voorhanden zijn? Het antwoord op deze vraag ligt in de geboden anonimiteit, de geboden contanten bij verkoop van bitcoins alsmede in de bron van herkomst van deze bitcoins. Uit de verschillende opsporingsonderzoeken is duidelijk geworden dat criminelen hun bitcoins op deze wijze hebben omgewisseld via dit soort handelaren. Daarbij zijn miljoenen aan bitcoins gewisseld tegen contant geld met een hoge commissie voor de handelaar als vergoeding.³⁸ Een deel van deze bitcoins heeft een historie van illegale activiteiten op het dark web.³⁹ Daarnaast komt in een van de drie strafrechtelijke onderzoeken naar voren dat gebruik wordt gemaakt van één of meerdere bitcoinmixers in het traject van crimineel naar bitcoinhandelaar^{40 41}.

Klanten kijken sterk naar de reviews die geschreven zijn over een handelaar. Positieve reviews zijn vaak doorslaggevend om met een handelaar in zee te gaan. Vervolgens wordt vertrouwen verder opgebouwd door eerst te starten met kleinere wisseltransacties.



³⁸ B.H.M. Custers, J.J. Oerlemans en R.L.D. Pool 'Ransomware, cryptoware en het witwassen van losgeld in Bitcoins', Straffblad 2016 (2), 15 waarbij wordt verwezen naar onder andere het persbericht op de website van de Belastingdienst, '10 aanhoudingen in internationaal bitcoins onderzoek', 20 januari 2016, www.belastingdienst.nl/wps/wcm/connect/nl/fiod/nieuws/10_aanhoudingen_in_internationaal_bitcoins_onderzoek.

³⁹ Persbericht op de website van de Belastingdienst, '10 aanhoudingen in internationaal bitcoins onderzoek', 20 januari 2016, www.belastingdienst.nl/wps/wcm/connect/nl/fiod/nieuws/10_aanhoudingen_in_internationaal_bitcoins_onderzoek.

⁴⁰ Strafrechtelijk onderzoek van de Politie Midden-Nederland.

⁴¹ Om te kunnen zien of de bitcoins gebruikt zijn op het darkweb dan wel uit een mixer afkomstig zijn, kan gebruik worden gemaakt van tooling beschikbaar op het internet zoals "WalletExplorer". Door middel van die tooling kan de historie en/of herkomst van bitcoins worden achterhaald.

Figuur 6 Schematische weergave van een criminele geldstroom via de bitcoinhandelaar

Uit opsporings⁴²- en wetenschappelijk onderzoek⁴³ komt naar voren dat de omstandigheden van bitcoins inwisselen bij een bitcoin wisselaar of bitcoin exchange en bij een (faciliterende) bitcoinhandelaar wezenlijk anders zijn. In onderstaande tabel zijn de tot op heden vastgestelde verschillen, dus uitdrukkelijk niet limitatief, weergegeven.

Kenmerk	Reguliere bitcoinexchange	(Criminele) bitcoinhandelaar
<i>Plaats dienstverlening</i>	<i>Bij een hiervoor in het leven geroepen nationale of internationale exchange</i>	<i>In openbare gelegenheden, bijvoorbeeld (een parkeerplaats van) een fastfoodketen of supermarkt, dan wel in een woonhuis</i>
<i>Vergoeding diensten</i>	<i>Een reguliere exchange vraagt voor zijn diensten ongeveer 0,25-0,30% van het in te wisselen bedrag aan commissie.</i>	<i>Een handelaar vraagt 7-15% van het in te wisselen bedrag aan commissie.</i>
<i>Geldverkeer</i>	<i>Giraal en controleerbaar</i>	<ul style="list-style-type: none"> - <i>Contante aan- (en verkoop) van handelstransacties;</i> - <i>Bij check out worden banktegoeden in contanten opgenomen (oncontroleerbare geldopnames)</i>
<i>Anonimiteit klant</i>	<i>Het aantal uit te betalen bitcoins en het bankrekeningnummer van de klant waarop de waarde moet worden overgemaakt, wordt bekend bij de exchange.</i>	<i>Slechts het aantal bitcoins dat gevraagd wordt in te wisselen wordt bij de handelaar bekend. Handelaar en klant kennen elkaars identiteit vaak niet.</i>
<i>Zichtbaarheid</i>	<i>Een exchange is op de volgende manieren zichtbaar/bekend:</i> <ul style="list-style-type: none"> - <i>een website</i> - <i>geregistreerd bij de KvK</i> - <i>fiscaal bekend</i> 	<i>Een handelaar is op de volgende manieren zichtbaar/bekend:</i> <ul style="list-style-type: none"> - <i>niet onder eigen naam vindbaar op het 'surface' web</i> - <i>niet (conform daadwerkelijk handelen) geregistreerd bij de KvK</i> - <i>niet fiscaal bekend voor wisselactiviteiten.</i>
<i>Bitcoinhistorie / herkomst</i>	<i>Heel divers</i>	<i>Eén of meerdere van de volgende kenmerken komen - meer dan gemiddeld - voor:</i> <ul style="list-style-type: none"> - <i>de bitcoins hebben een historie van een of meerdere mixers</i> - <i>bitcoins hebben een historie van handel op het dark web.</i>
<i>Administratie</i>	<i>Conform wet- en regelgeving</i>	<i>Afwezig</i>
<i>Klanten</i>	<i>Heel divers</i>	<i>Klanten actief op het dark web</i>
<i>Omvang</i>	<i>Varieert van kleine bedragen tot grote bedragen</i>	<i>Grote bedragen per transactie keer</i>
<i>Communicatie naar klant</i>	<i>Openbaar via reguliere lijnen</i>	<i>Afgeschermd: via dark web of via afgeschermdde communicatiemethoden zoals Blackberry Messenger, Whatsapp en Threema⁴⁴, versluiert taalgebruik via telefoon of in tekstberichten.</i>

⁴² Strafrechtelijke onderzoeken van het witwasteam van de FIOD Haarlem, het witwasteam van de FIOD Zwolle en van de Politie Midden-Nederland.

⁴³ R.S. van Wegberg, J.J. Oerlemans en M.O. van Deventer 'Bitcoin Money Laundering: Mixed Results? An explorative study on money laundering of cybercrime proceeds using Bitcoin', *Journal of Financial Crime* (2017, in press).

⁴⁴ Threema is een instant messaging programma waarmee de gebruikers onderling berichten en bestanden kunnen uitwisselen. Threema adverteert zelf met het verkoopargument dat beveiliging, versleuteling en privacy vooraan staan in de applicatie. Met Threema is het bovendien mogelijk om het programma op meerdere apparaten te gebruiken onder één

Het bovenstaande kan als volgt worden samengevat:

Een bitcoinhandelaar levert als dienst het inwisselen van bitcoins tegen contanten. Dit doet hij tegen een commissie. Dit is een vrij hoge commissie: waar een reguliere exchange 0,25-0,30% rekent, rekent de bitcoinhandelaar tussen de 7% en 15% van het transactiebedrag. De klanten van de bitcoinhandelaar zijn bereid voor anonimiteit bij verkoop van bitcoins (cash out) deze hoge commissie te betalen. De handelaar kent zijn klanten veelal niet. Hij krijgt van zijn klanten grote hoeveelheden bitcoins per keer. De bitcoins zijn in aanraking geweest met het dark web en/of met één of meerdere mixers. De handelaar zelf verkoopt zijn bitcoins naar behoefte aan wisselkantoren en exchanges waarbij de tegenwaarde op de bankrekening wordt gestort. Het tegoed wordt contant opgenomen om wederom bitcoins tegen contanten aan te kopen.

Het is een feit van algemene bekendheid en tevens een witwastypologie dat diverse vormen van criminaliteit gepaard gaan met (grote hoeveelheden) contant geld.⁴⁵ Daarnaast is het een feit van algemene bekendheid en tevens witwastypologie dat het fysiek vervoeren van grote hoeveelheden contant geld aanzienlijke veiligheidsrisico's met zich meebrengt.⁴⁶ Het is voorts een witwastypologie dat het contant omwisselen in een witwascyclus vaak wordt gedaan ter onderbreking van de papertrail.⁴⁷

De handelaar profileert zich anoniem op het 'surface' web en het dark web. Het is een feit van algemene bekendheid dat het dark web veelal wordt gebruikt voor (het voorbereiden van) criminele activiteiten.⁴⁸ De handelaar ontmoet zijn klanten in een openbare gelegenheid, zoals een fastfoodrestaurant, waar de transactie tot stand komt.

Uit diverse opsporingsonderzoeken⁴⁹ komt naar voren dat de bitcoinhandelaar een schakel is in het witwasproces van criminelen. De bitcoinhandelaar aanvaardt – gelet op voorgaande – bewust de aanmerkelijke kans dat de bitcoins die hij vergaart uit enig misdrijf afkomstig zijn. De bitcoinhandelaar die voldoet aan het profiel zoals hiervoor geschetst zal in de regel aan te merken zijn als een criminele bitcoinhandelaar die facilitair is in het witwasproces van criminelen.

gebruikersnaam. Dit houdt in dat de gebruiker de verzuurde en ontvangen berichten op al zijn of haar apparaten te zien krijgt als hij daarop inlogt met zijn Threema gebruikersnaam.

⁴⁵ De witwastypologie houdt in: Bij grote hoeveelheden contant geld in diverse valuta: het is een feit van algemene bekendheid dat diverse vormen van criminaliteit gepaard gaan met grote hoeveelheden contant geld in diverse valuta." Het feit van algemene bekendheid houdt in: De rechtbank acht het een feit van algemene bekendheid dat diverse vormen van criminaliteit gepaard gaan met grote hoeveelheden contant geld in doorgaans grote coupures, terwijl coupures van € 500,- in het normale betalingsverkeer een zeldzaamheid zijn. (ECLI:NL:RBMNE:2015:1838). Zie <https://www.amlc.nl/producten/witwasindicatoren/>.

⁴⁶ De witwastypologie houdt in: Bij fysiek vervoer van grote bedragen in contanten: het fysiek vervoeren van grote bedragen in contanten brengt een aanzienlijk veiligheidsrisico met zich. Het feit van algemene bekendheid houdt in: De rechtbank acht het een feit van algemene bekendheid dat het voorhanden hebben van grote contante geldbedragen door privé personen hoogst ongebruikelijk is vanwege het risico van onder meer diefstal, waarbij het geld niet is verzekerd. (ECLI:NL:RBMNE:2015:1838) en "het is een feit van algemene bekendheid dat het fysiek vervoeren van grote bedragen in contanten een aanzienlijk veiligheidsrisico met zich meebrengt." (ECLI:NL:GHSHE:2015:1181). Zie <https://www.amlc.nl/producten/witwasindicatoren/>.

⁴⁷ Deze witwastypologie is gepubliceerd op de website van de Financial Intelligence Unit van Nederland, <http://www.fiu-nederland.nl/nl/witwas-typologieen-0>.

⁴⁸ D. Moore en T. Rid, 'Cryptopolitik and the Darknet. Encryption policy is becoming a crucial test of the values of liberal democracy in the twenty-first century' *Survival*, 58 (1): Global Politics and Strategy 2016, p. 7-38.

⁴⁹ Strafrechtelijke onderzoeken van het witwasteam van de FIOD Haarlem, het witwasteam van de FIOD Zwolle en van de Politie Midden-Nederland.

Deel 2 Witwastypologieën

De volgende witwastypologieën zijn door de FIU gevalideerd en gepubliceerd op hun website:

“Typologieën naar aanleiding van onderzoek naar de aan- en verkoop van virtuele betaalmiddelen:

1. Het meermalen binnen een relatief korte periode vanaf bankrekening(en) opnemen van aanzienlijke contante bedragen, geheel of in delen, zonder een kennelijke economische noodzaak en in combinatie met het meermalen giraal ontvangen van bedragen (waarbij die bedragen in geval van de handelaar in virtuele betaalmiddelen kennelijk afkomstig zijn uit de verkoop van virtuele betaalmiddelen).
2. De aankoop van virtuele betaalmiddelen waarbij aan ten minste twee van de volgende kenmerken is voldaan:
 - a. de koper biedt zijn diensten aan via internet middels vraag- en aanbodsites;
 - b. de koper stelt geen identiteit van de verkoper vast;
 - c. de koper schermt de eigen identiteit af;
 - d. de koper rekent in contanten af;
 - e. de koper brengt een ongewoon hoog percentage wisselcommissie in rekening;
 - f. de transactie vindt plaats in een (openbare) omgeving waar veel publiek aanwezig is waardoor het veiligheidsrisico voor de koper vermindert;
 - g. een legale economische verklaring voor de wijze van omwisseling is niet aannemelijk;
 - h. de omvang van de aangekochte virtuele betaalmiddelen is niet aannemelijk in relatie tot gemiddeld particulier gebruik;
 - i. de koper is niet bij de Kamer van Koophandel en niet bij de Belastingdienst bekend voor het zijn van wisselinstelling.
3. De koper en/of verkoper maakt/maken bij de verkoop van virtuele betaalmiddelen gebruik van een zogenaamde mixer.”

-